vrijdenkers e.d. in één kerkverband te blijven. (Alsof dat niet de hoogst denkbare aanranding en smaad is, welke de Kroon van Christus kan worden aangedaan!).

Tengevolge van deze verkeerde voorlichting leefden de Herv. Geref. altijd onder zware gewetensdruk. Aandachtig wordt dat volk geobserveerd, en zodra de „waarnemingen" uitwezen: Het wordt dat volk te machtig..... zie dan was daar..... de conscientiestopper..... Zo zijn de acties Modus Vivendi, Kerkherstel, Kerkopbouw, enz. allemaal conscientiestoppers geweest, zonder verdere voortzet. Veel praten over de breuk der Kerk, waaraan men nooit iets wenste te doen. Sinds 1 Mei 1951 is de druk op de gewetens toegenomen. Nu is voor de Hervormden aangebroken het tijdperk van „rijping voor de oordelen Gods", Immers de combinatie „Kerk en Wereld" is in rechten de Kerk binnengedragen. Wedergekeerde dagen van Noach. Koppeling van Israël te Baäl Peor. Weet men dan niet, dat de gehele historie door, de oordelen Gods, juist de combinatie „Kerk en Wereld" golden? Hoe was de houding van Luther bij zijn „uiterst moeilijk gewetensconflict"? Hier sta ik..... Ik kan niet anders..... God helpe mij. Hoe is de houding der Herv. Geref. thans bij hun „uiterst moeilijk gewetensconflict"? De gebruikelijke conscientiestopper! Een proces voeren over datgene wat alle Herv. Geref. bezig houdt. Een dagvaarding zodanig inkleden, dat verliezen vooruit vaststaat. (Want de minderheid kan de meerderheid haar wil niet opdringen). Het proces verliezen, en dan geen verdere voortzet aan de zaak geven. En dan brochures schrijven: „Waar het tegen 't proces tegen de Herv. Kerk om gaat", en een heiboel protest..... En..... achter de schermen zo hard mogelijk laboreren aan..... de volgende conscientiestopper. Ik heb zeker niet bedoeld, in mijn vorig stuk, uit deze conscientiestoppende brochure, mogelijkheden te distilleren. Toch wijst ook deze brochure de sleutelpositie aan voor iedere Hervormde gemeente, die zich niet zou wensen te onderwerpen aan de K.O. De kerkvoogdij, die de Herv. Gemeente rechtens vertegenwoordigt, heeft juridisch gelegenheid haar positie te laten bepalen. De Kerkvoogdij wint deze procedure ZEKER, en valt daardoor terug op „oud verband". Wanneer gelijktijdig met de kerkvoogdij, de kerkeraad het offensief opent, krijgt ook de kerkeraad de gelegenheid, om terug te vallen op „oud verband". Mocht er in den lande een Herv. Gemeente zijn, die dit wenst uit te maken, die wende zich tot ondergetekende. Een staf van Herv. rechtskundigen en professoren in het kerkrecht staat dan deze gemeente ter zijde. Dan zal er een meer steekhoudende dagvaarding worden uitgebracht..... Zou dit het donkere van onze tijd niet zijn, naar de klacht des profeten: „Er is niemand die voor de Waarheid zich in het gericht begeeft....."?

Mocht er geen enkele gemeente zijn, die zich aan de verwoestende werking der K.O. wenst te onttrekken, dan blijft voor iedere Herv. Geref. het parool HEENGAAN van kracht. Naar het gebod van Schrift en Belijdenis. Blijven als er verzet geboden wordt, heengaan als alles zich aan de K.O. wil onderwerpen. Wanneer men na 1 jaar nog geen verzet bespeurt, moet worden geconcludeerd, dat allen zich onderwerpen.

Laten we hopen, dat vele gemeenten zich thans opgeven om het RECHT in de Herv. Kerk te verdedigen, naar Ledeboers woord: „De Herv. Kerk is van ONS en God zal ons haar op Zijn tijd weergeven". Die tijd is NU. Als gij, Herv. Geref., de strijd maar aandurft.....

Met dank voor plaatsing.

Hoogachtend,

C. COSTERUS, 118, Elkerzee.

Tot zover de Heer Costerus. Zijn artikel geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen. Maar die bewaren we liever tot volgende week.

We ontvingen een brief inzake „Holwerd": m i s s c h i e n opent die een weg tot inzage van de stukken. Op dat punt kunnen we niets anders doen dan nog even afwachten. K. S.

*** „De negende man"

De nieuwe lector aan onze Theologische Hogeschool, drs. J. P. Lettinga, heeft verleden week — te laat voor vermelding in het nummer van toen — zijn openingsles gegeven.

De wijze, waarop lectoren hun arbeid beginnen is pluriform, wijl niet aan vaste ordinanties gebonden. Gewoonlijk beslissen de heren dus zelf. En ditmaal bleek de nieuwbenoemde voor een openingsles te voelen, binnen het kader der Hogeschool. Er waren enkele genodigden en voorts hoogleraren en lectoren. Er was juist vergadering van curatoren en „Stichting" geweest: de aanwezigen, die tijd hadden, hebben de kans meteen aangegrepen om hun kennis van het hebreeuws op te frissen, dan wel te verkrijgen.

Want ook dit laatste was mogelijk. Een goed lector moet ook goed docent wezen; de heer Lettinga heeft zich als zodanig doen kennen. Hij gaf een exposé van de geschiedenis der hebreeuwse taal en van haar plaats in de „semietische talen". Het overzicht liep dus over onderscheiden eeuwen. Niettemin is de spreker erin geslaagd, de essentiële overgangen en wendingen zó duidelijk te markéren, dat ook de onkundigen er iets van mee konden nemen. Een zeer interessant détail was, dat de hebreeuwse taal gegroeid is uit die der voormalige „Kanaänieten", waarbij spr. herinnerde aan een auteur, die zeide: **in de taal der gevloekten (Kanaän) gaf God zijn openbaring.**

De president-curator, ds. D. v. Dijk, heeft op zijn vertrouwde geestige manier de heer Lettinga niet alleen hartelijk verwelkomd, maar ook voor zijn heldere en leerzame openingsrede hartelijk bedankt.

Het was een mooi uur; het geeft ons goede moed, dat in het verkeer met de hoogleraren en de andere lectoren onze „negende man" een goede en nuttige plaats zal innemen, en dat zijn veelomvattende kennis op een maar door weinigen betreden gebied niet alleen aan onze studenten, maar ook aan de docenten ten goede zal komen.

De kerken mogen zich ook in deze noodzakelijke uitbreiding van haar Hogeschool dankbaar verheugen. De studie van het Oude Testament vraagt grote inspanning; we vertrouwen, dat ze door deze benoeming zal worden vergemakkelijkt en geïntensiveerd. K. S.

LITERATUUR EN KUNST

De duivel onder ons

Uit het Dagboek van Lucifer, door C. Toornvliet, Uitgave van La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Dr H. Bavinck schreef in zijn „De overwinning der ziel", deze onder ons bekend geworden woorden: „Na de oppermachtige heerschappij van het materialisme in de vorige eeuw heeft allerwege het bevrijdingswoord weerklonken, dat Dr Van Ginneken in zijn Handboek der Nederlandsche Taal als banier voorop draagt: „Psychè nikai, de ziel overwint".

Maar terecht heeft eens iemand naar aanleiding van deze woorden gezegd: het was niet meer dan een Pyrrhus-overwinning. Hoe verder we deze „eeuw van de overwinnende ziel" inkomen, hoe meer de juistheid van deze laatste opmerking ons blijkt.

Want, zo min als de „eeuw van het materialisme" recht gedaan heeft aan het „stoffelijke", zomin doet deze eeuw recht aan de ziel, om nu, gemakshalve, de onjuiste tegenstelling tussen ziel en stof, maar even vast te houden.

Dat blijkt vooral ook wel uit de geschiedenis der literatuur van de laatste halve eeuw. In de literatuur resoneert feller en directer de geest des tijds, dan in enig ander ding en wanneer we zien wat er in de laatste decennia zoal van de pers komt, zal niemand ontkennen, dat de „ziel" en de „geest" en de wereld der geesten behoorlijk hun aandeel krijgen, zowel in het proza als in de poëzie. Men wil wel weer geloven in een onzichtbare wereld en aan de „ziel" haar plaats weer schenken. Ook. de duivel aanvaardt men weer en boeken, waarin op charmante en sensationele wijze over deze dingen gehandeld wordt, vinden een ruim afzetgebied.

Amerika heeft dat begrepen en een stroom van dit genre boeken vindt haar weg onder de massa, en bereikt, vertaald, ook West-Europa. „Brieven uit de hel", niet waar? wie wil dié nu niet lezen? En zo komt de „Bijbel" opnieuw tot de mens dezer eeuw. En de bioscoop wil er niet voor onder doen. Het bijbels motief doet opgeld. Na de roman van „Simson en Delila" komt nu die van „David en Bathseba".

Inderdaad: een „Pyrrhus-overwinning" van de ziel. Het thema is een mode-artikel geworden en dus staat het, maar deze „overwinning" van de ziel kon wel eens haar totale ondergang betekenen.

Of er nu onzerzijds principiële bezwaren in te brengen zijn tegen de roman met bijbels motief? Ik geloof het niet. Zo min als we Rembrandt op de index geplaatst hebben, zullen we het de romanschrijver kunnen doen, die zich aan het bijbels thema waagt.

„Waagt" zeggen we en daarmee is gezegd, dat we reserves maken. Het blijft uiterst delicaat en moeilijk, en wie ook maar zich even verleiden laat om het bijbels motief in dienst van zijn pen te stellen, inplaats van zijn pen dienstbaar te maken aan de Schrift, is daarin reeds, wegens profanatie te veroordelen.

We hebben dus voorzichtig te zijn, uiterst voorzichtig, en mogen onszelf wel angstvallig afvragen: waar de grens ligt tussen wat we mógen en dus ook móeten, in deze, en waar de modezucht begint.

Voor deze vraag hebben we ons ook gesteld gezien bij het doorlezen van het hierboven genoemd boek.

De kaft van dit boek dringt ons al tot deze vraagstelling. Knalrood en helgeel en diepzwart, met de staart van de duivel er overheen slingerend.

Het sensatie-spoorwegromannetje verbetert 't niet.

En wat de uitgevers ons komen vertellen over dit boek, maakt het er al niet veel beter op. Luister maar eens: „Het dagboek van Lucifer geeft ons geen eentonig relaas, integendeel, in een boeiende stijl laat de schrijver ons de duivel in actie zien. Telkens grijpt hij een nieuw beeld; hij voert ons mee naar het paleis van Satan, legt Lucifer bij een ontmoeting met de aartsengel Michaël een tekening van West-Europa in de mond, beschrijft zijn tactiek om het huwelijk te breken vóór het gesloten is, voert ons van het „Engelandspiel" naar een verwant „Himmelspiel" en laat Lucifer zijn dromen dromen, door een kinderkliniek trekken, zijn strijd om de jeugd voeren en op het Damrak in Amsterdam het défilé der mensen beschouwen, en zoveel meer.....".

De mensen kopen hier dus „waar" voor hun geld!

We vermoeden zo, dat Dr de Bondt het bij het lezen van dit boek best naar zijn zin gehad zal hebben. Immers hij weet in De Bazuin van enkele weken geleden in een artikel over „Toen en Nu" te vertellen, dat de jeugd andere idealen heeft, andere maatstaven aanlegt, waarnaar zij de dingen beoordeelt en die jeugd ziet, met name in de grote steden, telkens weer uit naar jonge predikanten, die de taal der jeugd verstaan en spreken. Want, zo vraagt hij, wat hebben de jonge-

ZENDINGSWERK OP BORNEO

We ontvingen van de kerk van Drachten volgend verslag, waaraan we gaarne op haar verzoek plaats verlenen.

Ongeveer een half jaar lang heeft Uw Raad officieel niets vernomen van de arbeid op West Borneo. Dat ligt wel niet daaraan, dat er met betrekking tot dit zendingsterrein niets gebeurde of dat er door Ds Agema niets werd verricht. Integendeel, er is veel gebeurd, maar de dingen ontwikkelden zich op zulk een wijze en in zulk een tempo, dat definitieve mededelingen eerst nu gedaan kunnen worden. We willen beginnen, niet om redenen van belangrijkheid, doch om een goede volgorde te verkrijgen, met het verhaal over wat er aan het thuisfront gebeurd is. In December 1950 vertrok Ds Agema naar West Borneo. Hij nam zijn intrek bij de familie Dr Hofsteenge te Ngabang. Zoals U zich nog zult kunnen herinneren, ligt deze plaats buiten het afgebakende zendingsterrein. Een woning was op dat terrein evenwel niet beschikbaar en met de bouw daarvan wilden de kerkeraad noch Ds Agema grote haast maken. Het nog geheel maagdelijk terrein moest eerst goed verkend worden opdat zo een goede plaats van definitieve vestiging zou kunnen worden uitgezocht. Daarbij moest Ds Agema eerst over gegevens beschikken, door hemzelf bijeengebracht. IJverig heeft hij zich van zijn taak gekweten. Een drietal tourné's, sommigen van een duur van bijna twee maanden, heeft hij gemaakt. Alle gerief heeft hij zich daarbij ontzegd, maar het resultaat ervan, dat hij in brede rapporten voor de kerkeraad heeft neergelegd, deden ons steeds meer bijzonderheden kennen omtrent terrein en bevolking. Deze verkenningsarbeid duurde nog voort toen na een half jaar Mevr. Agema met haar kinderen in Ngabang arriveerde. Als woning werd toen beschikbaar gesteld een gedeelte van de woning van de verpleegsters Bos en Haan, die Dr Hofsteenge assisteren, en ook leden onzer kerken zijn. De kerkeraad wil ook hier zijn dankbaarheid uitspreken voor de hulp geboden door deze broeders en zusters aan het zendelingsgezin.

Reeds heel spoedig na de komst van Mevr. Agema gebeurde er echter iets, dat de kerkeraad van Drachten plaatste voor een moeilijke keuze. We hadden ons reeds gewend aan de gedachte, dat we voorlopig enige jaren niet meer zouden staan voor voorbereidend werk. Ds Agema zou immers enige tijd nodig hebben voor de bepaling van een plaats voor woningbouw. Daarna zouden we hoogstens te maken krijgen met de wijze van die woningbouw en het vinden van geldmiddelen daarvoor, en dan, dan zou er een tijd van geduldig wachten volgen. Ds Agema zou een Daya-taal moeten leren, naast het Maleisch dat hij reeds goed beheerst en rustig beginnen aan de uitzaai van het Evangeliezaad. Evenwel, plotseling verandert de gehele situatie door een brief uit Indonesië. Van de Synode-Raad van de Protestantse Kerk komt de mededeling, dat hij **onvoorwaardelijk** wil overdragen aan de kerk van Drachten het terrein Benkajang-Sinkawang. Naar dit terrein was oorspronkelijk ook de begeerte uitgegaan. Het ligt noordelijk van het terrein waarnaar Ds Agema tenslotte vertrokken was. Een kleingedeelte ervan vormde zelfs het noordelijk deel van dat terrein.

Waarom begeerden we indertijd dat terrein Sinkawang-Benkajang? Dit terrein was o.m. verkend door br. C. C. de Vries, die daarover reeds in 1948 breedvoerig aan de Friese Kerken rapporteerde. Daar bevonden en bevinden zich kleine groepjes verweesde, zeer onkundige „Christenen" met het Evangelie in aanreking gekomen, zeer vluchtig, door de arbeid van een Amerikaanse vliegende zendeling. Bij enkele groepjes was de inzinking zeer groot, bij anderen was er nog enig leven en..... de vraag naar een verkondiger van Gods Woord om hen de Schriften nader uit te leggen. Na het vertrek van de Amerikaanse zendeling, jaren nadien zelfs, ontfermde de Prot. Kerk van Indonesië zich over deze mensen, maar deed er practisch niets anders dan wat geld sturen voor de mannen die zich als voorgangers opwierpen. Op ons verzoek zeide de Prot. Kerk ons aanvankelijk toe, dit terrein, waar we dus reeds enig aanknopingspunt zouden vinden, over te dragen. Evenwel, enige tijd vóór de uitzending van Ds Agema kregen we bericht, dat de overdracht niet zou kunnen doorgaan, wanneer de kerk van Drachten niet bereid zou zijn oecumenisch samen te werken met alle andere zendingsinstanties. Bovendien zouden de kerken die mochten ontstaan op het over te dragen terrein, ingevoegd moeten worden in het verband van de (moderne) Prot. kerk van Indonesië. Vanzelfsprekend kon de Kerkeraad hierop om der wille van de waarheid van het Woord onzes Gods niet ingaan; een ander terrein werd gekozen, in dezelfde buurt gelegen, vanaf welk terrein ook contacten bestonden met het terrein Sinkawang-Benkajang. In Juli j.l. kwam echter het bovengenoemde bericht, waarbij de Synode-Raad zich bereid verklaarde het terrein onvoorwaardelijk over te dragen. Geen voorwaarde over de wijze van be-arbeiding werd dus meer gesteld. Zelfs gaan de — overigens geringe — bezittingen bij gesloten beurzen over. De kerkeraad heeft zich lang op dit voorstel bezonnen. Ds Agema had op het terrein, oostelijk van Ngabang contacten gelegd. Wel niet vele, maar in de meeste kamponga van belang was hij toch eenmaal geweest; in sommige zelfs twee- of driemaal. Toch wogen ons de aanvankelijke begeerte en het heil van die verweesde groepjes „Christenen" zo zwaar, dat we Ds Agema de vrijheid gaven ook dit terrein grondig te verkennen. Hij is terstond na aankomst van zijn vrouw op reis gegaan en heeft twee maanden lang gezworven tussen Benkajang en Sinkawang. Zijn ervaringen sloten zich aan bij die van br. C. C. de Vries. Zijn uiteindelijk advies was dan ook: stel de verwachtingen niet te hoog maar aanvaard toch dit terrein. Bij de Synode-Raad van de Prot. kerk heeft de kerkeraad toen nog de voorwaarde gesteld van de overplaatsing van een Bataksе guru, en toen was het wachten op het beslissend bericht van de Prot. Synode-Raad. Deze week is nu dat bericht afge-

ren, als zij h u n taal niet horen, en als niet h u n belangen worden behartigd. Daarom roept hij aan het slot: „Dominees, kent en spreekt de taal van de jongeren.....".

Nu, dat wordt dan in dit boek gedaan.

Maar nu blijft de vraag: kent en spreekt hier de auteur ook nog de taal van de Bijbel?

Dat hij de taal der jongeren spreekt willen we aannemen, wanneer hij b.v. de Vorst Lucifer de volgende dialoog doet houden met de engel Gabriël, nadat het duivelenheer, weer een zieltje had moeten prijsgeven aan de hemel:

„Vanmorgen kwam ik Gabriël tegen in Den Haag. Hij keek met een spottende lach.

— En, hoe was de oude vorst gisteren gestemd?

Ik stond op het punt hem met een vloek de rug toe te keren.....".

Hier nog een specimen van de toon waarin dit boek geschreven werd:

„Gabriël, de engel — onze oud-collega — kan me soms verschrikkelijk irriteren. Zijn rechtzinnig gezicht prikkelt me tot op de laatste zenuw. Vooral als de Vijand weer eens een slachtoffer gestrikt heeft — bekering noemen de dominees op aarde dat — kan hij zo'n hautain lachje op z'n snuit hebben, zoals vanmiddag toen ik hem halverwege Antwerpen—Brussel passeerde. Hij hield mij staande en zei:

— Vorst Lucifer, hebt U onder de laatste nieuwsberichten ook gehoord, dat één van uw sterke figuren, de heer V., onze Meester is toegevallen? Hij is enthousiast christen geworden en een sieraad voor de kerk op aarde.....

Ik had niet veel zin om nu met hem te spreken en zou 't liefst met 'n knalwoord zijn verder gegaan. Maar ik moest hem voor mijn fatsoen wel even van antwoord dienen en zei:

— Vorst Gabriël, het is niet moeilijk om iemand te vangen, maar hem te behouden, dát is de zaak. En dan, uw Meester wil altijd 100 pct., maar onze vijfde colonne knijpt er heel wat af!

Gabriël lachte spottend en zei zo iets van: „die binnen zijn, zijn binnen.....".

Wanneer een stel duivels zijn taak niet goed gedaan heeft, dan begint hoofdstuk VII als volgt:

„Wat heeft vorst Satanas zich nijdig gemaakt vandaag. Tien duivels zijn bij hem op het matje geroepen om een gevoelige schrobbering in ontvangst te nemen. Ze hadden het er dan ook naar gemaakt!"

Nogeens: dát is misschien taal die de „jongeren", of een deel ervan, verstaan.

Maar ook nogmaals de vraag: is deze would-be en gechargeerde taal ook de taal der Schriften?

De enige plaats — hoe weinig wenst het Woord ons te laten weten over de verhouding tussen gehoorzame en gevallen engelen! — waar de Schrift ons een gesprek tussen Michaël en de duivel mededeelt, brengt ons toch wel in een heel andere wereld, dan die van twee elkander beconcurrerende agenten van een verzekeringsmaatschappij, die steeds bezig zijn elkaar cliënten af te snoepen. Michaël durfde geen smadelijk oordeel uitbrengen tegen de duivel, staat er in Judas.

De auteur van dit boek brengt ons in het puur wereldse klimaat van de Mefisto-romantiek, waarbij zijn Mefisto-figuur nog niet eens oprijst tot de hoogte, waartoe Goethe deze in zijn Faust bracht, maar hij doet ons veeleer denken aan de vele middeleeuwse Mefisto's of duiveltjes, die toch eigenlijk niet serieus genomen en voorgesteld werden als zwarte wezentjes, die God maar een beetje liet spelen met de zielen der mensen, tamelijk onschuldig en meestal met een happy end.

Daar komt in de tweede plaats bij, dat dit „dagboek van Lucifer" ons naar de wereld van het dualisme voert. God trekt aan de zieltjes, maar satan doet het óók. En nu komt het er maar op aan, wie het tenslotte winnen zal. Wint satan, dan laat Lucifer op onmiskenbare wijze zijn Schadenfreude aan Gabriël of Michaël blijken, en wint God, dan gnuift Gabriël tegen Lúcifer.

Ook dat is wel een brok middeleeuwse romantiek en epiek, maar het is geen Schriftuurlijke didactiek.

In de derde plaats komt daar nog een ernstig bezwaar bij. In het schema, dat de auteur ons hier voorhoudt, is er eigenlijk geen plaats meer voor de menselijke verantwoordelijkheid. Men krijgt uit de gesprekken en de verhalen van dit dagboek de indruk, dat de mensen schaakstukken zijn op het bord, dat tussen God en satan in staat. Letterlijk alles wat er in deze boze wereld rondom ons en in ons gebeurt, heeft plaats onder de auspiciën van satan of één zijner trawanten.

Het is de duivel, die de gemeente bij bekende liederen het gezang gedachteloos doet daveren, als „het geloei van de stieren van Bazan". Hier moeten alle demonen actief zijn. Ze moeten de kerkmens uit zijn humeur laten zijn, omdat hij te laat opstond en toen nèt — „of de duivel er mee spotte" — het boordeknoopje brak.....

Zo wordt de mens gedenatureerd tot een tragische figuur, een pion op het grote schaakbord. Maar Gods Woord spreekt ons van drie machten, die ons tegenstaan: óók de wereld en eigen vlees spreken hun woordje mee, en de Schrift wil, dat we die dingen een beetje uit elkaar zullen houden. Wat God verenigt moeten wij niet scheiden, maar wat God scheiden wil, moeten wij niet onder één noemer gaan brengen. We moeten oppassen, dat de duivel geen bliksemafleider voor ons gaat worden.

Nu zouden we kunnen vragen: is, als het er nu op aankomt, dit nu allemaal zo heel erg? Is de bedoeling van de auteur niet evident? Wil hij zijn lezers niet eens op een bizonder duidelijke manier, in de „taal van deze tijd" zou Dr de Bondt zeggen, laten zien, hoe sterk de macht en geraffineerd de list van de boze is, die toch immers — en dat is óók Schriftuurlijk — rondgaat als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou kunnen verslinden?

Toch vinden we deze mistekening van de invloed en macht van satan wèl erg. Want men kan nooit onschriftuurlijk over satan en tegelijk toch Schriftuurlijk blijven denken over Christus en Zijn werk voor en in ons.

Het dualistisch schema, waarin de strijd tussen God en satan verwrongen wordt, schakelt eenvoudig het rechtsprincipe uit, om alleen uit te gaan van het machtsbeginsel.

En zo is het toch niet.

Het blijft vóór alles een rechtskwestie. Satan heeft geen eigen gezag of autoriteit, hij staat in de knechtsgestalte.

En dat maar niet uit óvermacht, maar eenvoudig omdat God Souverein Schepper is en satan een schepsel van Zijn hand. Daar verandert de val der engelen niets aan.

En wanneer de Christus satan als een bliksem uit de hemel ziet vallen, is dat ook al weer niet slechts een machtsdaad, maar een rechtshandeling.

En tenslotte: niet slechts is bij een onschriftuurlijk spreken over satan, een Schriftuurlijk spreken over Christus onmogelijk, maar even onmogelijk is het, om zó nog Schriftuurlijk te spreken over de Kerk.

Dat bewijst deze auteur op pagina 127 van zijn boek. Ook daar wordt alles herleid tot een machtskwestie. Hij laat de duivel zeggen:

„Wij moeten tegenstellingen scheppen bij mensen, die hetzèlfde geloven, maar die 't iets ánders zeggen en ándere accenten leggen; zo komen er barsten in de kerk, die tot scheuren kunnen leiden.

Wij moeten er wel op letten, dat ze niet met elkaar spreken! Het gesprek, dat door het gebed doorademd wordt en dat zich beweegt rondom de open Bijbel, kan er o zo gemakkelijk toe leiden, dat ze elkaar vinden. Veel beter is het elkaar vanuit de verte met scherp te beschieten, tot groot vermaak onzer demonen en tot stichting der buitenkerkelijken.....".

Op deze plaats bewijst de auteur, hoe ver hij er van afstaat iets van het werkelijke „Dagboek van Lucifer" te weten. Want van „samensprekingen", ook van dezulke die met vrome woorden worden opgezet, is de demonenwereld heus niet bang, mits maar één ding geëlimineerd blijve: de r e c h t s basis waarop die samenspreking moet plaats hebben.

Ook hier heeft de auteur zich laten verleiden alles te bezien van uit de gezichtshoek van het machtselement. Niet waar? Een grote eenheid, volstrekt geen versnipperingen, dat is het waar satan bang voor is.

Maar de Schrift zegt, dat satan dáárom lacht.

Straks krijgt hij zelfs de hele wereldeenheid in zijn macht, met wat zich als kerk aandient inclusief. Maar waarop hij zich zal te pletter stoten, dat is op het RECHT dat Godes blijft.

En dat woord staat in het dagboek van Lucifer met rood-kapitalen geschreven en hij siddert er voor, maar de auteur van „De duivel onder ons", die dit dagboek heeft willen copiëren, heeft juist dát woord nergens zien staan.

R. v. R.

Psalm 8 : 6—10

Vertaling N.B.G.

Toch hebt Gij bijna goddelijk hem geschapen,
Ge omkranst met eer en luister hem de slapen,
Gij, die hem over alles heersen doet,
legt uwer handen werken aan zijn voet:

de wilde dieren, schaap en rund tezamen —
hij is hun heér en noemt ze elk bij name,
de vogels, al wat in het water huist
en 't geen de paden van de zee doorkruist.

Hoe heerlijk is uw naam, hoe groot uw ere
op gans de aarde, HERE, onze Here.
Gij, die met licht en heerlijkheid gekroond
uw majesteit ons aan den hemel toont.

A. v. B.

---

komen en geheel naar onze wens. Met 1 Januari wordt het gebied tussen Benkajang-Sinkawang overgenomen. Aan Ds Agema is telegrafisch opdracht gegeven zich naar Sinkawang te begeven om daar de woning over te nemen, die nu nog bewoond wordt door de bovengenoemde Batakse guru. Hiermede heeft de Here ons dan ook de oplossing gegeven voor het buitengewoon moeilijke huisvestingsprobleem. Ook het terrein zèlf heeft enkele grote voordelen. In de eerste plaats liggen de kampongs wel her en der verspreid, zonder behoorlijke wegenverbinding net als op het oude terrein, maar men kan vanuit Sinkawang èn vanuit Benkajang (hoogstwaarschijnlijk de toekomstige woonplaats van de zendeling voor een latere tijd) langs de hoofdweg toch spoedig in de buurt van zo'n kampong komen. In de tweede plaats is het zo mooi, dat tussen Benkajang en Sinkawang wel 35 kampongs dezelfde taal spreken, het s.g. Larah-dialect.

Dat dit voor Ds Agema iets moois is, zult ge verstaan als ge weet, dat in vele gevallen 5—10 kampongs slechts dezelfde taal hebben. Zo leeft dan bij ons de bede: Here, zegen deze arbeid!

Wat het werk op Borneo betreft: Ds Agema heeft het eerste jaar bijna achter de rug. Hij heeft een zwaar jaar gehad. Zelf spreekt hij daarover ook niet slechts eenmaal. Maar wij lezen het uit rapporten van respectabele omvang. (In het geheel hebben we rond 100 bldz. dicht getypte vellen van hem ontvangen met allerlei gegevens over terrein, volk en werk). Zijn werkindeling ziet er in hoofdzaak als volgt uit: Hij begint een tournee, die, zoals gezegd, tussen de 6 en de 8 weken duurt. Per fiets begeeft hij zich zo ver als dat gaat naar het doel van de reis. Erg ver is dat meestal niet. De fiets moet al spoedig in een toko of een pasangrahan (winkel of herberg) achtergelaten worden, ergens aan de hoofdweg. Dan wordt de bagage op de (eigen) rug geladen en te voet gaat de tocht verder langs allerlei paadjes, waarop alleen de ervaring je doet gaan (ze hebben de breedte van een menselijke voet!). Verdwalen heeft 50 pct. kans alleen best, en aankomen aan het doel ook 50 pct. In een kampong wordt het dorpshoofd opgezocht. En dan maar praten, praten. Een moeilijke bezigheid. Het Maleis is bij vele Daya's ook al Frans. En Ds Agema moet zich dus behelpen met dat Maleis en de weinige woorden uit de Daya-dialecten die hij door horen op opschrijven geleerd heeft. Het gesprek duurt tot diep in de nacht. En dan slapen, gewoon op de vloer van de kampong met al z'n spleten en tochtreten. En dan de volgende dag weer verder. Meestal regent het. Borneo is een zeer regenachtig eiland. En dan bij aankomst in een volgende kampong precies hetzelfde. Vermoeiend werk. Studie van de taal, bij-houden van de aantekeningen en vooral de persoonlijke bijbelstudie geschieden onderweg; zittende in het oerwoud treffen de Daya's dan Ds Agema aan. Meestal is de ontvangst hartelijk, maar de rapporten in dagboekvorm geschreven gewagen ook van onverschilligе tot zeer vijandige bejegening. Alhoewel Ds Agema zijn verhalen argeloos neerschrijft, niet altijd doordrongen naar het ons toeschijnt van het gevaar dat dreigt en door de Here gezegend met een grote geloofsmoed, krijgt de kerkeraad de indruk, dat het leven van de zendeling reeds meermalen bedreigd is geworden in het Indië van heden.

God, die de mensenkarakters vormt, heeft hem gelukkig begiftigd met een zeldzame evenwichtigheid en koelbloedigheid die reeds hier op te merken waren, en die, gedragen door het geloofsvertrouwen, hem maken tot de man, waarvoor wij de Here danken dat Hij hem ons gegeven heeft. Ook lichamelijk is God hem nabij geweest. Hij heeft het ongezonde klimaat en het harde, zwervende leven kunnen verdragen, zonder ooit een klacht te laten horen en schrijft zelf, dat de Here hem een wonderlijke frisheid en uithoudingsvermogen heeft geschonken tot dusver en dit terwijl hij hoofdzakelijk mee-eet wat de bevolking eet, en gemiddeld ook niet meer krijgt dan deze mensen, gedurende de tijd van de tournee. Bijzondere volharding in de trouw is er ook nodig, wanneer hij op tournee mensen ontmoet die Baptistisch zendingdrijven, of ook Roomse missionarissen. De kerkeraad verheugt zich over de houding die Ds Agema in zulke gevallen aanneemt. Dat is in een land waar men slechts zeer zelden een blanke ontmoet, een moeilijke zaak, maar God geeft hem getrouwheid om ook dan de afgelegde belijdenis trouw te blijven, al kost hem dat smaad en hoon, soms zelfs van de kant van hen, van wie hij anders mocht verwachten.

Keert Ds Agema van zijn tournee terug, dan blijft hij meestal ongeveer 3 weken te Ngabang. In die weken preekt hij één keer per Zondag voor de daar wonende broeders en zusters (de andere dienst leest hij een preek van een van onze predikanten, om zelf niet te veel tijd voor zijn eigenlijke arbeid te verliezen). Verder bekwaamt hij zich dan in de taal, door uitwerking en opneming van het geschrevene en typt een rapport voor de kerkeraad in Drachten en dan vangt een nieuwe reis aan! God geve zijn zegen over deze moeizame arbeid. Gelukkig mogen we ook over zijn vrouw en kinderen het goede horen. Mevr. Agema zal trouwens wel blij zijn wanneer ze straks haar eigen huishouding mag opbouwen, voorlopig in Sinkawang. De drie kleintjes pasten zich wonderwel aan aan het nieuwe land. Dat de Here hen allen moge sparen.

Voor de kerken, die niet met ons samenwerken, is dit het laatste verslag van de arbeid. Wij prijzen ons gelukkig, dat hoogstwaarschijnlijk in een zendingsblad, gezamenlijk uit te geven door de zendende Kerken door het gehele land, U toch ook in vervolg zult kunnen volgen, wat de Here doet en laat doen op West-Borneo. Eén verzoek moge de Kerkeraad trouwens toch aan al de Kerkeraden doen: Wilt ook de zending op West-Borneo gedurig gedenken voor Gods aangezicht in de ambtelijke voorbede. De Here zegene al de gemeenten, ook in hetgeen ze, tot vervulling van de opdracht in het zendingsbevel gegeven, behoeven.